

Jerzy Libera

Potoczek, gm. Potok Wielki, woj.
tarnobrzeskie, St. 3 i 4, AZP: 88-78/12
i 13

Informator Archeologiczny : badania 23, 3-4

1989

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Skale koło Podlesic, gdzie w 1952 r. Maria i Waldemar Chmielewscy przeprowadzili wykopaliska. Zlokalizowane przed schroniskiem wykopy, obok stwierdzenia, że obozowisko zostało przebadane w całości w 1952 r., umożliwiły pobranie próbek do analizy palinologicznej oraz powiększyły koszty materiał faunistyczny.

Drugim stanowiskiem, gdzie przeprowadzono badania sondażowe była Jaskinia Złodzijska w Kostkowicach (st. 2). Wykop założony w partii centralnej jaskini wykazał, że utwory czwartorzędowe zostały w znacznym stopniu zniszczone przez współczesne wkopy. Jedynie zaraz przy wylocie jaskini namulisko wydaje się być nienaruszone i tylko tam jest szansa odnalezienia w przyszłości ewentualnej warstwy kulturowej.

Trzecim sprawdzonym punktem było schronisko „KRUCZA SKAŁA” w Kostkowicach (st. 1). Leży ono ok. 30 m nad dnem doliny (obecnie suchej) na północnym stoku Góry Łysak. Swoisty charakter nadaje stanowisku szeroki nawis skalny, chroniący od góry płaską powierzchnię, leżącą bezpośrednio przed wejściem do niewielkiego schroniska. Wykop zlokalizowany zarówno w schronisku jak i pod nawisem obejmował obszar 18 m² (ok. 1/3 całej powierzchni schroniska). Eksplorowano naprzemian serie piaszczyste i gruzowe z wkładkami humusu pierwotnego. Odkryto 2 fazy osadnicze. Młodszy zespół kulturowy odsłonięto w edlicznych piaskach zstępującej fazy Vistulians. Były to fragmenty humusu pierwotnego, ślady palenisk oraz skupisko 10 zabytków krzemienianych (m. in. zgrzebło, ryłec i mikroryłec) o magdaleńskiej stylistyce.

Wkład starszej fazy kulturowej wchodziły obok 3 zabytków krzemienianych (m. in. fragment zgrzebla) wyroby z kości i rogu. Najbardziej efektywnym znaleziskiem jest fragment starannie zagładzonego rogu z zachowanymi ornamentem złożonym z kropek i kresek oraz — towarzyszący mu ryt przedstawiający wizerunek prawdopodobnie sarny. Stylistyka tych zdobień oraz dane stratygraficzne przemawiają za związkiem starszego zespołu kulturowego z tradycją kultur tylczakowych typu Pawłowien. Jednak powyższa interpretacja kulturowa, z uwagi na małą ilość charakterystycznych zabytków oraz nie wyjaśnioną do końca stratygrafię jest bardzo hipotetyczna. W związku z tym nie można wykluczyć, że wszystkie znalezione zabytki tworzą jeden zwarty zespół o oryginalnej tradycji kulturowej. Analiza bardzo bogatego materiału kostnego oraz analiza radiowęglowa zebranych węgli drzewnych dostarczą dodatkowych cennych informacji o stanowisku.

Badania będą kontynuowane.

Potoczek, gm. Potok Wielki,
woj. tarnobrzeskie,
St. 3 i 4, AZP: 88-78/12 i 13

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie Katedra Archeologii

Badania prowadził mgr Jerzy Libera. Finansowali UMCS w Lublinie i BBiDZ w Tur-
nobrzegu. Drugi sezon badań stan. 4 oraz pierwszy stan. 3. Osadnictwo od paleolitu
schyłkowego do epoki brązu.

Stanowisko 3

Odkryte zostało w trakcie badań AZP w 1984 r. na akumulacyjnej lewobrzeżnej terasie nadzalewowej Sanny. Z powierzchni kilku arów zebrano wówczas kilkanaście zabytków krzemienianych, datujące je na mezolit. Późniejsze weryfikacje stanowiska dostarczyły dalszych kilkudziesięciu krzemieni, poświadczając osadnictwo z paleolitu schyłkowego (m. in. 3 rdzenie mazowszańskie, wióry odbite z tego typu rdzeni, ryłec klinowy) oraz neolitu (m. in. odłupki z siekier, fr. widowca zbiczego, ponadto kilka fr. ceramiki — KPL?).

Wobec ponownego niszczenia stanowiska przez wybieranie piasku podjęto badania ratownicze. Założono dwa wykopy po 12 m², i w bezpośrednim sąsiedztwie piaskowni, w miejscu pozbawionym już warstwy humusowej. Wyeksplorowano jedynie kilkanaście krzemieni o charakterze odpadkowym, zalegających w iluwium, uchwyconym do ok. 25 cm. Wykop II usytuowano ok. 30 m dalej, na pobliskim polu ornym, w miejscu nagromadzonej na powierzchni polepy. Z warstwy humusowej (ok. 22 cm) oraz bielcowej (ok. 40 cm) wyeksplorowano kilkadziesiąt okruchów polepy, fr. rdzenia, kilka form technicznych, wióry i odłupki. Z form narzędziowych przekuwacz z fr. sikiery gładzonej, grocik sercowaty, fr. mikroliju, ryłecowiec, odłupki oraz wióry reuszowane. Ponadto 25 fr. ceramiki.

Kilka ułamków naczyń poświadczą osadnictwo KPL (m. in. fr. ze stempelkiem). O nieco odmiennej technologii kilka następujących ułamków ceramiki pochodzi z I okresu epoki brązu, do których należy włączyć grocik sercowaty. Trudno natomiast jest datować licznie nagromadzoną polepę, tworzącą nieregularny zarys (w warstwie bielcowej), częściowo tylko uchwycony. W obrębie tego skupiska nie zobserwowano paleniska ani innych obiektów.

Wśród materiału krzemienianego wyróżniono surowiec swieciechowski, gościeradowski, czekoladowy, jasnopopielaty narzutowy(?) i być może wołyński.

Stanowisko 4

Badania stanowią kontynuację prac z roku ubiegłego. Przebadano powierzchnię 110 m² poszerzając wykop 1/88 o dalsze 44 m² oraz wykonano szurfy o łącznej powierzchni 66 m². Na całej nowoodkrytej przestrzeni występowały materiały krzemienne i ceramiczne.

Stratygrafia stanowiska przedstawia się następująco: 1. warstwa współczesnego humusu (do 22 cm), 2. warstwa gleby bielcowej (dalsze 30-35 cm), 3. iluwium (ok. 25 cm), 4. rudawiec (ok. 45 cm). Materiały zalegały w warstwach 1-3. Nie stwierdzono zwartych układów krzemienicowych, mimo pewnego zróżnicowania ilościowego w obrębie poszczególnych dzialek. Nie zauważono również na obiekty pradziejowe.

Wyeksplorowano 2492 zabytki krzemienne, w tym 50 rdzeni, 55 form technicznych, 156 narzędzi oraz 16 odpadków z narzędzi. Ponadto odkryto 14 okruchów polepy, 44 bardzo drobne fragm. kości, 237 ułamków ceramiki pradziejowej oraz 25 przedmiotów i okruchów kamiennych.

W obecnym sezonie wykopaliskowym potwierdzono zakres chronologiczny nowoodkrytych materiałów. Najwięcej zabytków należy łączyć ze schyłkowopaleolityczną kulturą świderską. W grupie rdzeni ok. 80% to formy tzw. mazowszańskie, w różnym stopniu eksploatacji. Zbiór ten uzupełniają dwupiętniki oraz liczna grupa regularnych wiórów odbitych z rdzeni dwupiętnowych. Wśród narzędzi dominują ryłec widrowe smukłe i odłupkowe

krępe, reprezentowane przez wszystkie podtypy. Najwięcej jednak stwierdzono okazów węglowych i klinowych. Drugą w kolejności grupę stanowią drapacze, głównie odłupkowe krótkie lub krępe, średniediołukowe oraz skośniki. Znacznie mniejszy udział mają półtylczaki, formy stosunkowo małe, kilka z nich posiada półtylce łuskane bardzo drobno. Wyeksplorowano także kilka liściaków mazowszańskich odmiany dwukątowej, lub z nieznacznie zarysowanym trzpieniem. Śladowo natomiast wystąpiły narzędzia łączone, drapacze z rylcami. Ponadto odkryto pojedynczy wiertnik oraz makrolityczny tylczak o niepełnym łuskaniu boku. W licznej grupie wiórów częściowo retuszowanych również stwierdzono okazy odbite z rdzeni dwupiętowych.

Z osadnictwem mezolitycznym należy łączyć pojedyncze mikrolityczne tylczaki łukowe, półtylczak zbliżony do typu Komornica, być może część drapaczy krótkich oraz niektóre formy rdzeni wiórowych jednopiętowych. Prawdopodobnie stanowią one fragment zespołu dolnomezolitycznego. Inną grupę inwentarzy tworzą pojedyncze zbrojniki janisławickie o podstawie naturalnej lub łuskanej. Z grupy rdzeni do tego zespołu należy włączyć okaz jednopiętowy podstożkowy oraz być może inne nietypowe formy mikrolityczne. Ponadto zaliczyć tu należy nie dużą serię wiórów odbitych z regularnych rdzeni jednopiętowych stożkowatych. Uzupełnieniem tego inwentarza jest kilka wiórów częściowo retuszowanych oraz skrobacze. Najprawdopodobniej jest to materiał atlantyckiej fazy kultury janisławickiej.

Z końcowym neolitem (KCS?) należy łączyć pojedyncze ułamki naczyń m. in. zdobione sznurem, a z materiału krzemiennego być może grocik sercowaty, który ewentualnie może być śladem osadnictwa I okresu epoki brązu. Z tego okresu pochodzi kilka fragmentów naczyń, również zdobionych sznurem, lecz o innej technologii masy ceramicznej.

Kolejny etap osadnictwa należy odnieść do późnej fazy kultury lużyckiej (?), reprezentowany przez pojedyncze fragmenty wylewów zdobione guzkami wypychanymi patykami.

Materiały krzemienne zdominowane są przez surowiec świecicichowski i gościeradowski, w stopniu mniejszym jasnopopielaty narzutowy (?), śladowo czekoladowy, narzutowy bałtycki oraz wołyński.

Sprawą otwartą zostaje datowanie polepy i drobnych kości, a także zabytków kamiennych.

Materiały czasowo przechowywane są w Katedrze Archeologii UMCS w Lublinie.

Badania na stanowisku 4 będą kontynuowane.

Skarżysko-Kamienna,
woj. kieleckie,
zespół stanowisk „Rydno”
w rejonie dawnego Nowego Młyna,
AZP: 80-66

Państwowe Muzeum Archeologiczne, Pol-
ska Akademia Nauk Instytut Historii Kul-
tury Materialnej Zakład Epoki Kamienia
w Warszawie

Badaniami w terenie kierował mgr Andrzej J. Tomaszewski (PMA) przy współudziale mgr Haliny Królik (IHKM) i mgr E. Danielczyk (PMA) pod nadzorem naukowym prof. dr. hab. Romualda Schilda (IHKM). Drugi sezon badań nowej kampanii. Stanowiska związane z eksploatacją i przetwarzaniem hematytu w epoce kamienia.

Kontynuowano prace z ub. r. na tym samym obszarze.

Systematyczne dołkowanie (800 dołków) ujawniło 4 dalsze skupiska materiału. Na przesondowanym dotąd obszarze założono 3 nowe wykopy (Rydno I — III/89) oraz rozszerzono ubiegłoroczny wykop z krzemienią Rydno I/88.

Wykop I/88, rozszerzony o 36 m², dostarczył 550 dalszych zabytków zgodnych ze znaleziskami z ub. r. Uchwycono 3 granice tej krzemienicy związanej z kompleksem z tylczakami łukowymi, nie osiagając jej zasięgu na wschodzie.

Wykop Rydno I/89 (27,5 m²) dostarczył nielicznego (200 okazów) i niejednorodnego materiału krzemienego na wtórnym złożu, z elementami mazowszańskimi (liściak) i późnomezolitycznymi (trapezy).

Wykop II/89 (27,5 m²) zawierał zwartą krzemienicę wiążącą się z kompleksem z tylczakami łukowymi. Wśród ponad 1500 zabytków krzemienych, w większości z krzemienia czekoladowego i zwykle przepalonych, znajdowało się około 100 narzędzi i rdzeni. W grupie narzędzi dominują rylce, przy mniej licznych drapaczach, pazurach i tylczakach. Wyróżnia się rylce rdzeniokształtne z obydianu. Największe zagęszczenie zabytków przypada na hematytowo zabarwiony, nieckowaty obiekt, owalny (4,5 x 3 m) w planie.

W wykopie III/89 (24 m²) pozyskano 200 drobnych fragmentów ceramiki neolitycznej, związanej zapewne z kulturami strefy leśnej, oraz równie liczne rozdrobnione kości. Zabytki krzemienne (180 okazów) były nieco liczniejsze poza strefą występowania ceramiki i kości, i skupiały się w obrębie obiektu zabarwionego hematytom. Obok pojedynczych narzędzi (drapacz, półtylczak) znaleziono rdzeń i składające się z nim produkty jego eksploatacji — skupisko pracowniane. Jest prawdopodobne, że ceramika, kości, wytwory krzemienne oraz zabarwiony przkiem hematytowym obiekt wiążą się z tym samym osadnictwem.

Materiały przechowywane są w PMA i IHKM PAN.

Badania, n. in. wykopów I/88, II/89, III/89, będą kontynuowane.

Skomętno Wielkie, gm. Kalinowo,
woj. suwalskie, St. 11 AZP 22- 81/19

Muzeum Okręgowe w Suwałkach

Badaniami kierował mgr Jerzy Siemaszko, przy współpracy mgr. Jerzego Brzo-